Неофициален превод на български

Website: www.coe.int/cm

1390-ото заседание на Комитета на министрите към Съвета на Европа, формат „Права на човека“ (1-3 декември 2020 г.)

Група дела *„Йорданова и други“* срещу България

Наблюдение на изпълнението на решенията на Европейския съд

Относими документи : DH-DD(2020)932-rev, DH-DD(2020)938, CM/Del/Dec(2020)1369/H46-9

Жалба	Дело	Решение от	Окончателно на	Индикатор за класификация
25446/06	Йорданова и други	24/04/2012	24/09/2012	Сложен проблем
46577/15	Иванова и Черкезов	21/04/2016	21/07/2016	

Описание на делата

Тази група дела се отнася до намеса в правото на жалбоподателите на неприкосновеност на жилището или на личния и семейния им живот в резултат на заповеди за изземване [на публичен имот] или за премахване [на незаконен строеж], издадени и подложени на съдебен контрол в съответствие с вътрешна правна уредба, която не е изисквала никаква преценка за пропорционалност (потенциални нарушения на чл. 8). Делото „*Йорданова и други*“ се отнася до планираното отстраняване на жалбоподателите, от ромски произход[1], от незаконно селище в София (Баталова воденица) въз основа на заповед за изземване [на публичен имот] от 2005 г., потвърдена от Върховния административен съд (ВАС) през 2006 г. Делото „*Иванова и Черкезов*“ касае планираното събаряне на къщата на жалбоподателите, построена без разрешение за строеж, въз основа на заповед за премахване [на незаконен строеж] от 2013 г., потвърдена от ВАС през 2015 г.

В решението по делото „*Йорданова и други“* Европейският съд указа, във връзка с чл. 46 от Конвенцията, че общите мерки трябва да включват изменения в относимите вътрешно законодателство и практика, за да се гарантира, че заповедите за изземване на публична земя или сгради „ясно идентифицират преследваните цели, засегнатите лица и мерките за осигуряване на пропорционалност“ дори в случаи на незаконно владеене, като по този начин се даде възможност за проверка на пропорционалността. Той също така посочи някои индивидуални мерки (отмяна на заповедта или спиране на нейното изпълнение до предприемане на мерки за осигуряване на пропорционалност).

Състояние на изпълнението на решенията

Индивидуални мерки:

По време на последното разглеждане от Комитета на тези дела (март 2020), Комитетът припомни, че индивидуалните мерки по делото „*Йорданова“* по отношение на евентуална нова

[1] Терминът „роми и пътуващи“ се използва в Съвета на Европа, за да обхване голямото разнообразие от групи, обхванати от работата на Съвета на Европа в тази област: от една страна а) роми, синти / мануш, Кале, Каале , Романичали, Бояш / Рудари; б) балкански египтяни (египтяни и ашкали); в) източни групи (Дом, Лом и Абдал); и, от друга страна, групи като Пътуващи, Йениш и населението, обозначено под административния термин „Gens du voyage“, както и лица, които се идентифицират като цигани. Настоящето е обяснителна бележка под линия, а не определение за ромите и / или пътуващите.

заповед за принудително извеждане на жалбоподателите са тясно свързани с общите мерки, които следва да бъдат предприети по тези дела. Следва да се напомни, че по това дело властите първоначално спряха изпълнението на заповедта за изземване [на имот] и че законният давностен срок за нейното изпълнение вече е изтекъл. По отношение на делото *„Иванова и Черкезов“* Комитетът отново отправи покана към властите да уточнят дали е извършена преценка за пропорционалност след отмяната през 2016 г. на действията за изпълнение на заповедта за премахване [на незаконен строеж] и връщането на преписката на регионалната служба на Дирекция за национален строителен контрол с указания за извършване на преценка на пропорционалността. До момента не е предоставена информация по последния въпрос.[2]

Общи мерки:

- Предишно разглеждане от Комитета: По време на заседанието си през март 2020 г., Комитетът отбеляза развитието на практиката на съдилищата относно преценката за съразмерност на заповеди за премахване [на незаконни жилища] и на заповеди за изземване [на публичен имот], която практика обаче не изглеждаше достатъчно консолидирана и изглеждаше недостатъчна, за да създаде ясна правна рамка за оценка на пропорционалността от страна на администрацията. Поради това прикани властите да довършат бързо законодателния процес по отношение на изготвен през 2019 г. законопроект и възложи на Секретариата да подготви проект за междинна резолюция за разглеждане на настоящето заседание, в случай че не се постигне осезаем напредък до 1 октомври 2020 г. в това отношение. Той също прикани властите да го информират за тяхната оценка относно това : 1) дали е необходимо да се предвиди изрично, че административни актове, които засягат правото на неприкосновеност на дома по начин, подобен на изземване [на имот] или на премахване [на незаконен строеж], трябва да подлежат на проверка за пропорционалност; 2) дали правилата за регистрация за общински жилища трябва да бъдат изменени.

1) Сегашна правна рамка и възможност за преценка на пропорционалността

- Вътрешни разпоредби относно прилагането на принципа на пропорционалност: Чл. 6 от Административнопроцесуалния кодекс от юли 2006 г. урежда принципа на съразмерност. Освен това чл. 272 от същия кодекс урежда принципа на съразмерност при изпълнението на административни актове или решения на административните съдилища. Властите посочват, че при издаване на решения администрацията на практика често прави анализ за пропорционалност, но този анализ не е отразен в решенията й.

- Правила, свързани с изземването на незаконно заети имоти, принадлежащи на общината или държавата, и контрол за пропорционалност от съдилищата: Чл. 65 от Закона за общинската собственост („ЗОС“) задължава кметовете да постановят изземването на всеки недвижим имот, принадлежащ на общината, който се владее без правно основание. Чл. 80 от Закона за държавната собственост от 1996 г. („ЗДС“) определя сходни задължения за областните управители по отношение на незаконно заети имоти, принадлежащи на държавата.

Примерите за решения, споменати от властите[3] и от Българския Хелзински Комитет („БХК“) [4] изглежда да сочат на това, че ВАС разглежда съразмерността на заповеди за изземване на недвижим имот, но не и на заповеди за прекратяване на договори за наем, които предхождат заповедите за изземване. В поне едно решение от декември 2019 г. относно заповед за изземване, ВАС е тълкувал чл. 8 (от Конвенцията) като даващ закрила единствено на наематели, които стриктно са спазвали закона и договора за наем[5]. Според властите, малкият брой подобни скорошни дела е индикация за това, че общинските власти взимат предвид

[2] Повече подробности относно индивидуалните мерки могат да бъдат намерени в бележките, изготвени за заседанието през март 2020 г.

[3] Вж. представеното на 23 октомври 2020 г. от властите Приложение към плана им за действие (DH-DD(2020)938).

[4] Вж. комуникацията на БХК от 23 октомври 2020 г. и 3 ноември 2020 г. относно общите мерки, както и отговорите на властите от 6 и 16 ноември 2020 г. (DH-DD(2020)972-rev и DH-DD(2020)1009-rev).

[5] Решение № 16768 от 10 декември 2019 г. по адм. дело № 4447/2019 на Върховния административен съд,

положението на засегнатите лица. Според БХК малкият брой скорошни дела от този вид може да бъде обяснен с бедността на лицата, от които се изземват жилища, както и с липсата на правна помощ.

- Правила относно събарянето на незаконни строежи и контрол за пропорционалност от съдилищата: Чл. чл. 225 и 225а от Закона за устройство на територията от 2001 г. („ЗУТ“ 2001) предвиждат, че всяка сграда или част от сграда, построена без разрешение, е незаконна и подлежи на премахване. В продължение на много години установената практика на ВАС считаше, че изискването за съразмерност, предвидено в чл. 6 от Административнопроцесуалния кодекс, не е приложимо при издаването или съдебния контрол на заповедите за премахване [на незаконен строеж] [6].

След знаково решение на ВАС от 3 октомври 2018 г. съдилищата започнаха да разглеждат съразмерността на заповедите за премахване [на незаконен строеж]. Властите посочват, че през 2020 г. съдилищата последователно са разглеждали съразмерността на подобни заповеди.

В своята комуникация от октомври 2020 г. БХК твърди, че административната и съдебна практика в тази област се характеризира с множество недостатъци. Позовавайки се на принудителното извеждане на многобройни ромски семейства от село Войводиново през 2019 г., БХК отбелязва, че много заповеди за премахване на жилища са издадени срещу „неизвестни лица“ и не описват адекватно къщите, определени за разрушаване. Поради това засегнатите семейства са били изправени пред трудности при подаването на жалби. БХК посочва, че съдебната практика позволява на административните власти „неограничена дискреция“ да разрушават незаконни жилища, а съдебните оценки на законните цели и пропорционалността на разрушаването са изключително формалистични. БХК също посочва решение, в което ВАС е отбелязал, че само лице, което стриктно е спазвало строителните разпоредби, може да разчита на защита съгласно чл. 8 от Конвенцията.[7]

Властите оспориха коментарите на БХК като неверни, пристрастни и изопачаващи изводите на националните съдилища и настояха на факта, че БХК представлява жалбоподатели, засегнати от принудителното извеждане във Войводиново във висящо производство пред Европейския съд. Те отбелязаха, че в почти всички решения съдилищата са извършили анализ на съразмерността и техните решения не изглеждат неразумни или произволни.

Що се отнася до лицата, които са активно легитимирани да получат съдебен контрол, властите отбелязват, че по-старата практика на съдилищата широко е приемала, че само лица с вещни права и лицето, което е поръчало или извършило строежа, могат да обжалват заповедта за премахване [на жилището]. Те посочиха, че по-новата практика на ВАС през 2019 г. и 2020 г. не съдържа достатъчно категорични примери за решения относно въпроса за „активната легитимация“, но ВАС е дал достъп до съд на лица, които не са адресати на заповед за премахване [на незаконен строеж].

- Други правила, които биха могли да доведат до намеса в правото на неприкосновеност на дома: Чл. 196 от ЗУТ предвижда разрушаване на опасни сгради, които не могат да бъдат поправени и заздравени, а чл. 178 от ЗУТ предвижда забрана за използване на строежи преди издаване на разрешение [въвеждане в експлоатация]. Властите посочиха, че настоящата група дела изглежда не налага задължение за оценка на пропорционалността на заповедите, уредени от горните разпоредби, тъй като Съдът не е установил нарушение във връзка с такива заповеди. Те считат, че забавянето на разрушаването на опасна сграда не изглежда разумно и при всички случаи е налице съдебен контрол, който позволява да се провери дали премахването [на сгради] на такива основания наистина е послужило за постигане на предвидените в закона цели.

[6] Вж. §§ 26, 27, 56 и 58 от решението *„Иванова и Черкезов“.*

[7] Решение №. 6571 от 2 юни 2020 г. по адм. дело № 12088/2019. За сходна, но по-нюансирана мотивация, вж. решение № 9576 от 14 юли 2020 г. по адм. дело № 9348/2019 на Върховния административен съд.

- Преценка на съразмерността на действията за изпълнение : Административните съдилища са отменили действия за изпълнение на заповеди за принудително извеждане, в частност на заповеди за премахване [на незаконен строеж, който служи за жилище] или са спрели тяхното изпълнение с мотив, че условията, при които се изпълняват съответните заповеди, са причинили непропорционална намеса в правата на засегнатите лица, гарантирани от чл. 8 от Конвенцията. Такива съдебни решения не засягат валидността на самата заповед за премахване [на незаконен строеж], която решава окончателно въпроса дали дадена постройка трябва да бъде съборена или не. Засегнатите лица, на които е отказано право да инициират съдебен контрол на заповед за премахване [на незаконен строеж, който служи за жилище], биха могли да имат право да обжалват действията за нейното изпълнение,

- Предложение за законодателни реформи: През 2019 г. властите представиха проектозакон („проектозакон от 2019 г.“), който се отнася до изменението на няколко закона[8] и предвижда, между другото:

- задължение за извършване на преценка за пропорционалност преди издаването на заповед за премахване на незаконно жилище, което е единственият дом на лица, които имат право на собственост или са извършили строителните работи, и на тези, които пребивават в жилището с тях;
- задължение за извършване на преценка за пропорционалност преди издаване на заповеди за отстраняване от жилище, отнасящи се до общински и държавни жилища, ако те са единственият дом на лицата, пребиваващи в тях;
- задължение за спиране на процедурата по приемане на заповед за премахване [на незаконно жилище] или отстраняване [от държавно или общинско жилище], ако намесата бъде оценена като непропорционална, докато бъде намерено алтернативно настаняване или до промяна на обстоятелствата;
- продължаване на висящите процедури за издаване на заповеди за премахване [на незаконно жилище] съгласно новите правила;
- възможност да се отложи изпълнението на окончателна заповед за премахване [на незаконно жилище] в случай на променени обстоятелства;
- отмяна на незабавното изпълнение на заповедите за отстраняване от жилища, които са публична собственост.

Властите посочиха, че поради епидемията от корона вирус, която е поставила под натиск държавните институции и им е наложила приоритети, подготовката на оценка на въздействието и на финансовите последици от горепосочения законопроект изисква допълнително време за събиране на информация от множество заинтересовани страни. Публикуването на законопроекта за обществено обсъждане ще бъде възможно, след като оценката бъде внесена за съгласуване при администрацията на Министерския съвет. Те считат, че зараждащата се установеност в съдебната практика на ВАС предоставя адекватни гаранции в контекста на съществуващата правна рамка, въпреки липсата на законодателни изменения.

- Комуникация на Комисаря по правата на човека на Съвета на Европа: В комуникацията си от октомври 2020 г. [9] Комисарят отбелязва, между другото, че заповедите за отстраняване [от жилище] и за премахване [на незаконни жилища] в България често се издават в контекста на прояви на враждебност срещу ромите и отново изразява загрижеността си, че разрушаването на жилища на роми може да бъде повлияно от други съображения, освен от незаконността или липсата на безопасност на сградите. Припомняйки конфликт в село Войводиново, тя отбелязва, че местните власти незабавно са съборили някои къщи и са издали заповеди за събарянето на други с мотива, че са незаконно построени или опасни. Ромите, които са напуснали селото на практика за една нощ, са отишли да живеят другаде при изключително несгодни условия.

Комисарят настоява, между другото, на необходимостта българските власти:

[8] В частност чл.чл. 225 и 225а от ЗУТ, чл.чл. 80 и 80а от ЗДС и чл. 65 от ЗОС.

[9] Комисарят по правата на човека на Съвета на Европа предостави комуникация относно изпълнението на тази група дела на 16 октомври 2020 г. Властите отговориха на тази комуникация на 30 октомври 2020 г. (DH-DD(2020)932-rev).

(i) да завършат незабавно законодателните изменения, предвиждащи прилагането на принципа на пропорционалност в контекста на принудителното извеждане от жилища, и да осигурят последователното му прилагане от съдилища и други органи;

(ii) да гарантират, че принудителното изваждане от жилища, когато се извършва, зачита достойнството на лицата и правата на децата и уязвимите лица и че са осигурени алтернативно настаняване или други компенсаторни мерки;

(iii) да предприемат мерки за избягване на бъдещи принудителни извеждания от жилища и да идентифицират устойчиви жилищни решения, между другото чрез узаконяване на неформални селища, и да предприемат решителни мерки за подобряване на жилищните условия на ромите, в съответствие с Препоръка Rec (2005) 4 на Комитета на министрите ;

(iv) да подобрят достъпа на ромите до социални жилища чрез приемане на обвързващ и амбициозен план за действие за увеличаване на наличността на такива жилища и чрез преразглеждане на критериите за достъп до тях, така че да се отменят или направят по-гъвкави онези правила, които понастоящем правят невъзможно на практика ромите да кандидатстват за общински жилища, както и чрез създаване на подходяща законодателна рамка за жилищни мерки, предприети от местните власти.

В отговора си властите оцениха високо препоръките на Комисаря, но настояха че чл. 8 не създава в полза на лицата право да им бъде осигурен дом и че само по изключение може да възникне задължение за предоставяне на подслон на уязвими лица в изключителни случаи. Те отбелязват, че препоръките за разширяване на наличността на социални жилища и подобряване на съществуващите жилищни условия на ромите изглежда надхвърлят обхвата на изпълнение на решения по тази група дела и че тези решения не изискват от държавата да създаде възможност за узаконяване на незаконни строежи.

- Информация за цялостната ситуация с разрушаването на незаконни жилища: БХК е отбелязал, в своите комуникации от януари и октомври 2020 г., че проблемите, свързани с принудителното извеждане на ромски семейства от домовете им, са се засилили през последните години и е предоставил информация за скорошно отстраняване от жилища или премахване на жилища. БХК отбелязва, че според различни оценки между 50% и 70% от всички ромски домове в България са незаконно построени. Вътрешното законодателство не предвижда задължение за предоставяне на алтернативно жилище в случай на извеждане, дори на най-уязвимите лица. Освен това, въпреки че регистрацията на постоянен адрес е предпоставка за получаване на документ за самоличност и за подаване на молба за алтернативно жилище, 75 406 български граждани не са имали валидна регистрация през 2020 г., много от тях живеещи в незаконни жилища. В отговор властите посочиха, че неотдавнашните отстранявания от жилища или премахвания на жилища, споменати от БХК, са извършени след социални анкети или са включвали мерки за осигуряване на пропорционалност. Те събират информация за общинските жилища в над 250 общини в страната, както и за програмите за осигуряване на такива жилища.

Анализ на Секретариата

Индивидуални мерки

Що се отнася до делото „*Йорданова и други*“, на този етап не се изискват конкретни мерки, както Комитетът вече е припомнил в решенията си, доколкото заповедта за отстраняване на жалбоподателите вече не може да бъде изпълнена и индивидуалните мерки, свързани с евентуална нова заповед за принудително извеждане, са тясно свързани с необходимите общи мерки. Що се отнася до делото „*Иванова и Черкезов“*, Комитетът може отново да призове властите да уточнят дали компетентните органи предвиждат да изпълнят заповедта за премахване [на незаконен строеж] и, ако е така, дали е извършена преценка за пропорционалност, отговаряща на изискванията на решението по това дело.

Общи мерки

Развитие на практиката на съдилищата относно заповедите за изземване [на публичен имот] или за премахване [на незаконен строеж]

Положително е, че българските съдилища развиват своята практика по съдебно разглеждане на пропорционалността на заповеди за принудително извеждане от жилище. Тя обаче остава неустановена и малкият брой, но скорошни решения на ВАС (посочени от БХК), където прилагането на защитата по чл. 8 се ограничава до случаи на законно владеене, показват, че проблеми остават.

Що се отнася до незаконното владеене на имоти, принадлежащи на общината или държавата, ВАС вече прави оценка на пропорционалността на отстраняването на наематели, но е необходим по-цялостен преглед, за да бъдат оценени условията, при които се осъществява съдебният контрол, включително мерките за осигуряване на пропорционалност на отстраняването от жилище.

Що се отнася до заповедите за премахване на незаконни жилища, изглежда, че само лица, които имат вещни права или са извършили строителството на незаконното жилище, имат ясно призната активна легитимация, която би могла да им позволи да поискат съдебна преценка на пропорционалността. Що се отнася до останалите лица, практиката на националните съдилища не е установена. Освен това, тъй като процесът на вземане на решения от административните органи не изисква идентифициране на засегнатите лица (дори когато това е осъществимо), съдебните оценки на положението на засегнатите лица изглеждат по-малко сигурни и достъпът на засегнатите до съд - по-труден. Изглежда също така необходимо да се покаже, че съдебните оценки действително отчитат личните обстоятелства на засегнатите лица.

Освен това съдебната практика изглежда недостатъчна, за да създаде ясна правна рамка за преценка на пропорционалността от страна на администрацията.

Законодателна реформа

С оглед на горния анализ и указанията на Европейския съд съгласно чл. 46, Комитетът би могъл отново да призове властите бързо да завършат законодателния процес, иницииран през 2019 г. (тъй като проектозаконът от 2019 г. изглежда адекватна основа за оценка на пропорционалността), като същевременно гарантират, че всички лица, засегнати от заповедта за премахване [на незаконно жилище], могат да се възползват от преценка на пропорционалността (дори ако те или членовете на техните домакинства нямат вещни права и не са извършили строителните работи).

Освен това, тъй като скорошна информация показва, че и други актове, като заповеди за премахване на опасни сгради или забрана за използване на строежи преди издаване на разрешение [въвеждане в експлоатация], могат да засегнат лица, живеещи в незаконни жилища, по начин, подобен на заповедите за премахване [на незаконно жилище], Комитетът може да покани властите да гарантират, че всички административни актове, които на практика имат сходен ефект върху правото на неприкосновеност на дома със заповеди за изземване [на публичен имот] или за премахване [на незаконен строеж], подлежат на проверка за пропорционалност. На практика незаконните сгради или съоръжения, като тези, за които става въпрос в настоящите решения, често водят и до рискове за безопасността или тяхното използване не е разрешено, което очевидно оставя на властите възможността да използват различни процедури. При все това, правата на засегнатите лица съгласно чл. 8 от Конвенцията трябва да бъдат адекватно защитени, независимо от процедурата.

По-специално, изглежда безполезно да се настоява за внимателна оценка на пропорционалността на заповедите за премахване [на незаконни жилища], ако е възможно жителите да останат без дом междувременно поради заповед, забраняваща използването на строежи преди издаване на разрешение [въвеждане в експлоатация], без разглеждане на пропорционалността. Също така в решението „*Йорданова и други“* Съдът изрично е признал, че жилищата на жалбоподателите не „отговарят на основните санитарни и строителни изисквания, което води до опасения за безопасността и здравето“, но въпреки това е счел, че е необходима преценка на пропорционалността (§ 124 и последващи от решението).

Очевидно е, че оценката на пропорционалността на заповед за разрушаване на опасна сграда не трябва да пречи на властите да вземат предвид съответните рискове за безопасността. Например, дори ако трябва бързо да се разруши опасна сграда, трябва да се обмисли необходимостта от предлагане на настаняване на уязвими лица. Понастоящем в тези ситуации не се предвижда проверка на пропорционалността.

Мерки за осигуряване на пропорционалност на заповедите за премахване [на незаконен строеж] и заповедите за изземване [на публичен имот]

Трябва да се припомни, че достъпността и наличността на общински жилища е важен фактор за осигуряване на пропорционалността на заповедите за принудително извеждане [от жилище]. Следователно Комитетът може да покани властите да изменят правилата, които понастоящем затрудняват особено лицата, живеещи в незаконни жилища или без регистриран адрес или обитаващи незаконно общински жилища, да кандидатстват за общински жилища.

Даването на възможност на такива лица да кандидатстват за общински жилища ще улесни приемането на мерки за осигуряване на пропорционалност в случай на премахване на незаконни жилища, отстраняване от общински жилища или други подобни ситуации. Властите също могат да бъдат насърчени да предоставят информация за наличността на общински жилища.

Предложение за приемане на междинна резолюция

През 2019 г. - повече от шест години след окончателното решение по делото „*Йорданова“* - властите изготвиха законопроект за изпълнението на тази група дела. Законодателният процес обаче изобщо не е напреднал от последните разглеждания на тази група дела от Комитета през юни 2019 г. и март 2020 г. Проектозаконът от 2019 г. все още не е достигнал до най-предварителните етапи на официален законодателен процес (като публична консултация). Въпреки че епидемията от корона вирус със сигурност е натоварила публичните институции, липсата на напредък е обезпокоителна. Поради това се предлага на Комитета да приеме проекта на междинна резолюция, изготвен от Секретариата, в съответствие с последните решения на Комитета.

Осигурено финансиране: ДА

РЕШЕНИЯ:

Представителите на министрите

Приеха междинна резолюция CM/ResDH(2020)357.

Комитет на министрите Резолюции CM/ResDH(2020)…. 3 декември 2020 г.

Междинна резолюция CM/ResDH(2020)357

Изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека

Група "Йорданова и други“ срещу България

(Приета от Комитета на министрите на 3 декември 2020 г. на 1390-о заседание на представителите на министрите)

Жалба	Дело	Решение от	Окончателно на
25446/06	Йорданова и други	24/04/2012	24/09/2012
46577/15	Иванова и Черкезов	21/04/2016	21/07/2016

Комитетът на министрите, съгласно член 46, параграф 2 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, който предвижда, че Комитетът следи за изпълнението на окончателните решения на Европейския съд по правата на човека (наричани по-нататък „Конвенцията“ и „Съдът“),

Като взе предвид окончателните решения, предадени от Съда на Комитета по тези дела и потенциалните нарушения на правото на жалбоподателите на неприкосновеност на жилището или личния и семейния им живот в резултат на заповеди за изземване [на имот] или заповеди за премахване [на незаконен строеж], касаещи домовете им, които са издадени и подложени на съдебен контрол в съответствие със законова рамка, която не изисква преценка за пропорционалност;

Припомняйки, че разглежданата в решението по делото *„Йорданова и други“* заповед за изземване [на имот] вече не може да бъде изпълнена и че индивидуалните мерки относно евентуална нова заповед за изземване [на имот] по отношение на жалбоподателите са тясно свързани с общите мерки, които следва да бъдат предприети по тези дела;

Отбелязвайки, че понастоящем българските съдилища извършват по принцип контрол за пропорционалност на заповеди за премахване на незаконни жилища и на заповеди за извеждане от незаконно заети обществени жилища; като установи обаче, че съдебната практика все още не изглежда достатъчно установена в някои аспекти и че изглежда недостатъчна за създаване на ясна правна рамка за оценка на пропорционалността от администрацията;

Припомняйки, че властите са изготвили законопроект през 2019 г., който като цяло предоставя адекватна основа за оценки на пропорционалността от администрацията и от съдилищата на заповеди за отстраняване от имот и за премахване на незаконни жилища, но не предвижда оценка на пропорционалността на заповедите за премахване на незаконни жилища в случаи, в които засегнатите лица или членовете на техните домакинства нямат вещни права и не са извършвали строителни работи;

Отбелязвайки също така, че неотдавнашна информация показва, че други административни заповеди, като например заповеди за забрана на използването на строежи без разрешение и заповеди за разрушаване на опасни сгради, могат да засегнат лицата, живеещи в такива жилища, по начин, подобен на заповедите за премахване на незаконни жилища;

Отбелязвайки със загриженост, че процесът на приемане на законодателни изменения, необходими за извършването на адекватна оценка на пропорционалността на заповедите за отстраняване от жилища, от администрацията и от съдилищата, изобщо не е напреднал от последните разглеждания на тази група дела;

Подчертавайки задължението на всяка държава, съгласно член 46, параграф 1 от Конвенцията, да изпълнява напълно, ефективно и своевременно окончателните решения на Европейския съд по всяко дело, по което е страна;

ПРИЗОВА властите да уточнят дали компетентните органи предвиждат изпълнение на заповедта за премахване на жилището по делото „*Иванова и Черкезов*“ и ако е така, дали е извършена оценка на пропорционалност, отговаряща на изискванията на решението;

ПРИЗОВА властите да завършат бързо законодателния процес, започнат през 2019 г., и да гарантират, че всички лица, засегнати от заповед за премахване на жилище, могат да се възползват от оценка на пропорционалността (дори ако те или членовете на техните домакинства нямат вещни права и не са извършвали строителни работи) ;

ПРИЗОВА властите да гарантират, че тези административни актове, които на практика имат подобен ефект върху правото на неприкосновеност на дома като заповедта за отстраняване [от незаконно заето жилище] или премахване [на незаконно жилище], подлежат на разглеждане на пропорционалността при условия, съобразени със съответните рискове;

ПРИКАНИ властите да изменят, доколкото е необходимо, правилата, които понастоящем затрудняват особено лицата, живеещи в незаконни жилища или без регистриран адрес, или лица, обитаващи незаконно общински жилища, да кандидатстват за общински жилища, за да улеснят приемането на мерки за осигуряване на пропорционалност в случай на премахване на незаконни жилища, отстраняване от общински жилища или други подобни ситуации;

НАСЪРЧИ ги също да предоставят информация за наличието на общински жилища;

РЕШИ да възобнови разглеждането на тази група дела на 1419-то заседание (декември 2021 г.) (формат „Права на човека“).